

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations [HEC]

Humanistyka symbiotyczna i nowe opowieści

Warsztaty

Symbiotic Humanities and New Stories

Workshop

Prowadzący: dr Magdalena Ochwat, Uniwersytet Śląski, ICBEH

Miejsce realizacji: Uniwersytet Śląski w Katowicach

Data: 04.07.2023

Grupa docelowa: studenci Wydziału Humanistycznego UŚ

Czas realizacji: 60 minut

Cele warsztatów:

• wiadomości

- poznanie myśli australijskiego filozofa Glenna Albrechta opartych na symbiozie
- poznanie wzajemnych związków w świecie przyrody (np.: porostów)
- poznanie założeń TWE (Tradycyjnej Wiedzy Ekologicznej)
- przybliżenie sylwetek wybitnych biologek Robin Wall Kimmerer oraz Suzanne Simard

• umiejętności

- umiejętność zauważania relacji symbiotycznych w świecie przyrody
- odnajdywanie fragmentów o symbiotycznych połączeniach w tekstach humanistycznych

Środki dydaktyczne: teksty literackie

Metody: pogadanka, praca z fragmentami tekstów, wykład

Literatura:

Albrecht, G. A. 2019. *Earth Emotions. New Words for a New World*. Ithaca: Cornell University Press Ithaca–London Press.

The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe. This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations [HEC]

- Ingold, T. 2018. *Splatać otwarty świat. Architektura, antropologia, design*. Klekot, E. (wybór i oprac.). Kraków: Instytut Architektury.
- Kimmerer, R. W. 2020. *Pieśń Ziemi. Rdzenna mądrość, wiedza naukowa i lekcje płynące z natury*. Bukowska, M. (Trans.). Kraków: Znak Litera Nova.
- Margulis, L. 1998. *Symbiotic Planet: A New Look at Evolution*. New York: Basic Books.
- Powers, R. 2021. *Listowieść*. Kłobukowski, M. (Trans.). Warszawa: Wydawnictwo WAB.
- Simard, S. 2021. *Finding the Mother Tree. Uncovering the Wisdom and Intelligence of the Forest*. London: Penguin Books Ltd.
- Simard, S. 2021. *W poszukiwaniu Matki Drzew. Dowody na inteligencję lasu*. Grabska-Ryńska, M., Grabski, M. (Trans.). Poznań–Wrocław: Wydawnictwo Dolnośląskie.
- Domańska E., 2013, Humanistyka ekologiczna, *Teksty Drugie*, nr 1-2.

Przebieg warsztatów

1. Czym jest Tradycyjna Wiedza Ekologiczna?

Rosnąca popularność Tradycyjnej Wiedzy Ekologicznej (dalej TWE) wnosi do humanistyki wiedzę tradycyjną i uelastycznia europejski gorset wiedzy, szczególnie jeżeli chodzi o rozumienie racjonalności, podmiotowości, relacji między naturą i kulturą, związków międzygatunkowych i miejsca człowieka w świecie.

W takim ujęciu:

- natura jest domem,
- relacje z naturą i nie-ludźmi skupiają się na lokalnych miejscach i oparte są na wzajemności i szacunku,
- relacje nastawione są na współpracę i symbiotyczne współbycie, a nie na konkurencyjność.

Typowe dla tej wiedzy jest przekonanie, że ludzkie istnienie pozostaje w bliskim, intymnym i opartym na pokrewieństwie związku ze środowiskiem i z innymi istotami żywymi. Ważną cechą tej wiedzy jest także przeświadczenie, że Ziemia posiada sprawczość i życiową energię.

(Informacje za: Ewą Domańską, Humanistyka ekologiczna, *Teksty Drugie*, 2013, nr 1-2)

The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe. This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations [HEC]

2. Czym jest **humanistyka symbiotyczna**?

Humanistyka symbiotyczna bada relacje ludzko-nie-ludzkie z perspektywy symbiotycznych powiązań. Celem jej jest ukazywanie wspólnotowego życia razem, a więc przekazywać więcej niż tylko ludzki obraz świata – obraz niezwykle skomplikowany, w którym wszystkie elementy mają swoje miejsce, odgrywają swoje role.

(Inspiracja humanistyką symbiotyczną za: filozofią sumbiocentryczną Glenna Albrechta)

3. Teksty kultury do praktykowania **opowieści symbiotycznych**

- *Pieśń ziemi. Rdzenna mądrość, wiedza naukowa i lekcje płynące z natury* Robin Wall Kimmerer,
- *Listowieć* Richarda Powersa,
- *W poszukiwaniu Matki Drzewa. Dowody na inteligencję lasu* Suzanne Simard.
- Książki Olgi Tokarczuk.
- Saga *Avatar* wraz z ostatnim filmem Jamesa Camerona *Avatar: Istota wody*.

Przykładowe fragmenty:

„Nici grzybni mają potężną siłę i wciskają się między każdą grudkę ziemi, oplatają korzenie drzew i przytrzymują wielkie głazy w ich nieskończone powolnym ruchu naprzód. Grzybnia podobna jest pleśni – biała, delikatna, zimna – księżycowa podziemna koronka, wilgotne mereżki plechy, śliskie pępowiny świata. Przerasta łąki i wędruje pod drogami ludzi, wspina się na mury ich domów, a czasem w przyływach mocy niezauważenie atakuje ich ciała.

Grzybnia nie jest ani rośliną, ani zwierzęciem. Nie potrafi czerpać siły ze słońca, bo jej natura obca jest słońcu. Nie ciągnie jej do ciepłego i żywego, bo jej natura nie jest ani ciepła, ani żywa. Grzybnia żyje dzięki temu, że wysysa resztki soków z tego, co umiera, co się rozkłada i wsiąka w ziemię. Grzybnia jest życiem śmierci, życiem rozkładu, życiem tego, co umarło”

Tokarczuk, O. 2022. *Prawiek i inne czasy*. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 188.

*The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe
This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.*

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations [HEC]

„Odkryłam, że tkwią w sieci wzajemnych zależności, powiązane systemem podziemnych łączy, dzięki którym odbierają i przekazują informacje; jednym słowem – porozumiewają się, tworząc przy tym wielorakie subtelne więzi, u podstaw których leży odwieczna mądrość lasu, fenomen, któremu trudno jest dziś zaprzeczyć [...] Kiedy stare drzewo umiera, przekazuje swoją mądrość krewnym, potomkom w kolejnych pokoleniach. Dzieli się z nimi wiedzą: co pomaga, a co szkodzi, kto jest przyjacielem, a kto wrogiem, jak się przystosować i przetrwać we wciąż zmieniającym się otoczeniu”

Simard, S. 2021. *Finding the Mother Tree. Uncovering the Wisdom and Intelligence of the Forest*. London: Penguin Books Ltd., 14, 16.

„Niektóre badania nad nieregularnym owocowaniem sugerują, że synchronizacja nie odbywa się w powietrzu, ale pod ziemią. Drzewa w lesie często są ze sobą połączone podziemnymi sieciami mikoryzy, strzępkami grzybni, które oplatają ich korzenie. Dzięki mikoryzowej symbiozie grzyby poszukują pożywienia w postaci mineralnych substancji odżywczych w glebie i dostarczają je drzewu w zamian za węglowodany. Grzybnie mogą tworzyć pomosty między poszczególnymi drzewami, dzięki czemu wszystkie drzewa w lesie są połączone. Za pośrednictwem tych sieci odbywa się redystrybucja węglowodanów z drzewa do drzewa. Wzorem Robin Hooda zabierają one bogatym i dają biednym, dzięki czemu drzewa osiągają tę samą nadwyżkę energii w tym samym czasie. Tkają sieć wymiany opartej na wzajemności, dawaniu i przyjmowaniu. W ten sposób, dzięki połączeniu przez grzyby, wszystkie drzewa działają, jakby były jednym organizmem. W jedności siła i przetrwanie. Rozkwit jest wielostronny. Gleba, grzyb, drzewo, wiewiórka, dziecko – wszyscy są beneficjentami tej wzajemności”

Kimmerer, R. W. 2020. *Pieśń Ziemi. Rdzenna mądrość, wiedza naukowa i lekcje płynące z natury*. Bukowska, M. (Trans.). Kraków: Znak Litera Nova, 37.

4. Wskazówki metodologiczne, czyli czego poszukujemy w tekstach?

- W zamyśle chodzi o to, aby humanistyka symbiotyczna ukazywała świat jako wielką sieć życia.
- Humanistyka jako dziedzina dostrzegająca bogactwo procesów ekologicznych.
- Ukazywanie zasady „wszystko łączy się ze wszystkim”¹, każda istota wchodzi w interakcje, które są warunkiem jej istnienia.

¹ Commoner, B. 1971. *The Closing Circle: Nature, Man, and Technology*. New York: Alfred A. Knopf., 126.